

Didache - De tolv apostlarnas lära

Didache (uttalas didaké) är ett tidigt kristet verk författat på grekiska, även kallat ”De tolv apostlarnas lära”. Skriften sammanställdes omkring år 100 och man vet att den åtnjöt högt anseende, särskilt i Syrien och Egypten, under 100- och 200-talet. Den finns omnämnd och citerad av tidiga kristna som Clemens av Alexandria, Origenes, Eusebius och Athanasius.

Det exakta innehållet i Didache förblev emellertid okänt fram till år 1873 när Philotheos Bryennios, grekiskortodox metropolit av Nikomedia, hittade ett antal kopior av flera tidiga kristna dokument - däribland Didache - som bevarats i ett kloster i Konstantinopel (nuvarande Istanbul). Denna handskrift är utförd år 1056, men jämförelser med tidigare citat ur verket liksom med funna fragment av texten på koptiska och etiopiska daterade till 300-talet har bekräftat överensstämmelsen med den ursprungliga skriften.

Didache är en ovärderlig källa till kunskap om den unga kristna församlingen, dess grundläggande undervisning och uppbyggnad. Den är författad på ett enkelt språk, utan några som helst litterära eller konstnärliga avsikter, och innehåller konkreta anvisningar om vad som förväntas av en kristen och av den kristna församlingen.

Den första delen är en samling moralregler, som känns igen från Jesu undervisning så som vi möter den i de fyra evangelier som bevarats i bibeln. Den andra delen ger anvisningar för dopet (baptisma) och församlingens tacksägelsemåltid (eukaristi). Den tredje innehåller uppmaningar rörande församlingsföreståndare (episkopos) och diakoner (diakonos) liksom riktlinjer för hur man ska ta emot besökande förkunnare och känna igen falska profeter. Skriften avslutas med uppmaningar att vara vaken och beredd inför Kristi förestående återkomst.

Didache räknas till de skrifter som går under den gemensamma beteckningen ”De apostoliska fäderna”.

Följande översättning av Didache baserar sig på ovan nämnda grekiska manuskript (Codex Hierosolymitanus 54) samt J.B. Lightfoots, Charles D. Hoopes och Kirsopp Lakes engelska översättningar av detta.

Herrens undervisning till folken, genom de tolv apostlarna

Kapitel 1

1. Det finns två vägar, livets väg och dödens väg, och skillnaden är stor mellan de båda vägarna.

2. Livets väg är denna: Först av allt, du skall älska den Gud som skapade dig. Sedan, älska din nästa som dig själv. Och allt du inte vill att någon skall göra mot dig, det skall du inte heller göra mot någon annan.

3. Och läran som följer av dessa ord är denna: Välsigna dem som förbannar dig, be för dina fiender, och fasta för dem som förföljer dig. Ty vad hedrar det dig om du älskar dem som älskar dig? Gör inte till och med hedningarna likadant? Men älska du dem som hatar dig, och du kommer inte att ha någon fiende.

4. Avhåll dig från sinnliga och kroppsliga begär. Om någon slår dig på din högra kind, vänd då också fram den andra, och du skall vara fullkomlig. Om någon tvingar dig att gå en mil med honom, gå då två med honom. Om någon tar din skjorta, ge honom din mantel också. Om någon tar ifrån dig vad som är ditt, begär inte att få det tillbaka, även om du skulle kunna.

5. Ge till alla som ber dig, och begär inte att få det tillbaka, ty det är Faderns vilja att vi ger till alla av det vi har fått av honom. Salig är den som ger enligt budet, ty han är fri från skuld. Men ve den som tar emot, ty om någon tar emot därför att han är i nöd så är han fri från skuld; men om han tar emot fastän han inte är i nöd skall han tvingas svara för varför och för vilket syfte han tog emot; och kastad i fängelse skall han granskas rörande de gärningar han gjort, och han skall inte slippa ut därifrån förrän han betalat det sista öret.

6. Om detta har det också sagts: Låt dina allmosor svettas i dina händer tills du vet till vem du ska ge.

Kapitel 2

1. Och detta är lärans andra bud:

2. Du skall inte mörda; du skall inte begå äktenskapsbrott; du skall inte utöva pederasti; du skall inte begå otukt; du skall inte stjäla; du skall inte utöva spådomskonster; du skall inte utöva häxkonster; du skall inte mörda barn genom abort eller döda dem då de fötts; du skall inte trakta efter din nästas tillhörigheter;

3. du skall inte begå mened; du skall inte vittna falskt; du skall inte tala ont; du skall inte hysa agg;

4. Du skall inte vara svekfull eller opålitlig, ty att vara opålitlig är en dödssnara.

5. Ditt tal skall inte vara falskt eller tomt, utan bekräftas i handling.

6. Du skall inte vara girig eller ockrande eller hycklande eller elak eller stolt; du skall inte göra upp onda planer mot din nästa.

7. Du skall inte hata någon, men några skall du tillrättavisa, för andra skall du be, och några skall du älska mer än ditt eget liv.

Kapitel 3

1. Mitt barn, fly allt ont och allt som liknar det.
2. Behärska din vrede, ty vrede leder till mord; var inte heller avundsjuk eller stridslysten eller hetsig, ty allt detta är sådant som föder mord.
3. Mitt barn, var inte njutningslysten, ty begär leder till otukt; var inte heller oanständig i ditt tal och ge inte högmodiga blickar, ty allt detta är sådant som leder till äktenskapsbrott.
4. Mitt barn, ägna dig inte åt teckentyderi, ty det leder till avgudadyrkan; ägna dig inte heller åt svartkonster eller astrologi eller trolldom, och var inte heller villig att se sådant, ty allt detta är sådant som föder avgudadyrkan.
5. Mitt barn, var inte en lögnare, ty lögnare leder till stöld; var inte heller girig eller fåfång, ty allt detta är sådant som föder stöld.
6. Mitt barn, var inte missnöjd, ty det leder till hädelse; var inte heller trotsig och bär inte onda tankar, ty allt detta är sådant som föder hädelser;
7. utan var saktmodig, ty de saktmodiga skall ärva jorden;
8. Var tålmodig och medlidsam och sveklös och stillsam och vänlig, och frukta alltid de ord som du har hört.
9. Du skall inte upphöja dig själv och inte heller ge rum för övermod i din själ. Din själ skall inte umgås med de högdragna, utan du skall umgås med de rättfärdiga och enkla.
10. Allt som händer dig skall du se som något gott, i vetskap om att inget sker utan Gud.

Kapitel 4

1. Mitt barn, du skall minnas, natt och dag, honom som talar Guds ord till dig, och du skall hedra honom så som du hedrar Herren, ty varhelst Herrens undervisning ges, där är Herren.
2. Och du skall varje dag söka dig till de heliga så att du må finna vila i deras ord.
3. Du skall inte skapa splittring, utan försona dem som strider. Du skall döma rättvist; du skall inte se till personen då du tillrättavisar honom för en överträdelse.
4. Du skall inte tveka över huruvida något skall vara eller inte.
5. Var inte den som sträcker fram din hand för att få men drar tillbaka den då det handlar om att ge.
6. Ge av det du har förtjänat med dina händers arbete, och det skall vara en lösen för dina synder.
7. Du skall inte tveka att ge, och inte heller knota då du ger, ty du känner Honom som ger dig en rättvis lön.
8. Du skall inte vända dig bort från den som lider nöd, utan dela allt med din broder och inte säga att något är ditt eget. Ty om ni delar det som är oförgämligt, hur mycket mer ska ni då inte dela det som är förgämligt?

9. Du skall inte ta bort din hand från din son eller din dotter, utan ända från deras ungdom skall du lära dem att frukta Gud.

10. Du skall inte med bitterhet befälla din träl eller din piga, som förlitar sig på samma Gud som du, så att de inte för den skull slutar att frukta den Gud som står över er båda; ty han kommer inte för att kalla människor med hänsyn till person, utan dessa som Anden har förberett.

11. Och ni tjänare skall lyda era herrar, som om de vore Guds representanter, med vördnad och fruktan.

12. Du skall hata allt hyckleri och allt som inte är behagligt för Herren.

13. Du skall aldrig överge Herrens bud, utan bevara det som du har mottagit utan att varken lägga till något eller dra ifrån något.

14. Du skall bekänna dina överträdelser i församlingen, och du skall inte bege dig till bön med ont samvete. Detta är livets väg.

Kapitel 5

1. Men dödens väg är denna: Först av allt, den är ond och fylld av förbannelser, mord, äktenskapsbrott, begär, otukt, stöld, avgudadyrkan, spådomar, häxkonster, plundring, falska vittnesmål, hyckleri, svek, bedrägeri, drygheit, illvilja, egensinnighet, girighet, oanständigt tal, avundsjuka, oförskämndhet, högdragenhet, skrytsamhet;

2. av sådana som förföljer goda människor, hatar sanningen, älskar lögnen, inte känner rättfärdighetens lön, inte håller fast vid det goda eller vid rättfärdiga domar, inte är vakna för det som är gott utan det som är ont; sådana som är fjärran från ödmjukhet och tålmodighet, älskar fåfänga ting, söker hämnd, inte hyser medkänsla med de fattiga, inte hjälper den som är tyngd av arbete, inte känner honom som skapade dem, mördar barn, fördärvar Guds skapelse, vänder sig bort från dem som är i nöd, förtrycker den olycklige, försvarar de rika, dömer de fattiga orättfärdigt, alltigenom syndiga. Mina barn, må ni bli räddade undan allt detta.

Kapitel 6

1. Var på din vakt så att ingen leder dig bort från denna undervisnings väg, ty den som gör det för dig bort från Gud.

2. Om du kan bära Herrens hela ok, skall du bli fullkomlig; men om du inte kan det, gör så mycket du kan.

3. Och beträffande mat, ät vad du kan, men håll dig noga borta från kött som offrats till avgudar, ty det är detsamma som att dyrka döda gudar.

Kapitel 7

1. Beträffande dopet, döp på detta sätt: Efter att först ha reciterat alla dessa ting, döp i Faderns och Sonens och den Heliga andens namn i rinnande vatten.
2. Men om du inte har något rinnande vatten, döp då i annat vatten, och om du inte kan döpa i kallt vatten, gör det i varmt.
3. Och om du inte har någotdera, håll då vatten på huvudet tre gånger, i Faderns och Sonens och den Heliga andens namn.
4. Och före dopet må den som döper och den som skall bli döpt fasta, liksom alla andra som kan. Och du skall uppmana den som skall döpas att fasta en eller två dagar dessförinnan.

Kapitel 8

1. Beträffande dina fastor; fasta inte vid de tider då hycklarna fastar. De fastar på den andra och femte dagen i veckan. Du skall i stället fasta den fjärde dagen [onsdagen] och på förberedelsedagen [fredagen].
2. Bed inte heller som hycklarna, utan på detta sätt, så som Herren befalldes i sitt evangelium: Vår Far i himlen, må ditt namn hållas heligt. Må ditt rike komma; må din vilja ske på jorden så som i himlen. Ge oss i dag vårt dagliga bröd. Och förlåt oss vår skuld så som även vi förlåter dem som står i skuld till oss. Och led inte in oss i prövningar, utan rädda oss undan det onda: ty makten och härligheten är din, för alltid.
3. Bed på detta sätt tre gånger varje dag.

Kapitel 9

1. Och beträffande tacksägelsemåltiden - tacka Gud på detta sätt.
2. Först beträffande kalken:
Vi tackar dig, vår Far, för din son Davids heliga vinstock, som du gjorde känd för oss genom din son Jesus. Din är härligheten, för alltid.
3. Sedan beträffande det brutna brödet:
Vi tackar dig, vår Far, för livet och kunskapen som du gjorde känd för oss genom din son Jesus. Din är härligheten, för alltid.
4. Liksom detta brutna bröd, som var spritt över bergen, samlades ihop och blev ett, må också din församling samlas från jordens ändar in i ditt rike; ty härligheten och makten är din, genom Jesus Kristus, för alltid.
5. Men låt inte någon äta eller dricka av denna tacksägelsemåltid som inte har blivit döpt i Herrens namn. Ty sannerligen sade Herren beträffande detta: Ge inte det som är heligt till hundar.”

Kapitel 10

1. När ni är mätta skall ni tacka på detta sätt:

2. Vi tackar dig, helige Fader, för ditt heliga namn som du har låtit ta sin boning i våra hjärtan, och för den kunskap och tro och odödlighet som du har låtit oss lära känna genom din son Jesus. Din är härligheten, för alltid.
3. Du, allsmäktige Mästare, skapade allt för ditt namns skull och gav människor mat och dryck att njuta av, så att de ska tacka dig; men oss välsignade du med andlig mat och dryck och evigt liv genom din son.
4. Framför allt tackar vi dig för att du är mäktig. Din är härligheten, för alltid.
5. Minns, Herre, din församling; fräls den från allt ont, fullkomna den i din kärlek och samlad den från de fyra vindarna, denna församling som har helgats, in i ditt rike som du har förberett för den; ty din är makten och härligheten, för alltid.
6. Må nåd komma och må denna värld förgå. Hosianna till Davids son! Om någon är helig, må han komma! Om någon inte är det, må han ångra sig. Maranatha. Amen.
7. Men tillåt profeterna att hålla tacksägelsemåltid så ofta de önskar.

Kapitel 11

1. Om någon kommer och undervisar er allt detta som tidigare sagts, tag emot honom.
2. Men om läraren själv har avfallit och undervisar en annan lära som förvanskar denna, lyssna inte till honom. Men om han undervisar för att öka er rättfärdighet och kunskap om Herren, ta då emot honom som om han vore Herren.
3. Och beträffande apostlarna och profeterna skall ni handla så som evangeliet lär.
4. Låt varje apostel som kommer till er bli mottagen som om han vore Herren;
5. Men han skall inte stanna mer än en dag, eller om så är nödvändigt även en andra dag. Om han stannar tre dagar är han en falsk profet.
6. Och när en apostel reser vidare, låt honom inte ta emot något mer än bröd tills han kommer fram till sitt natthärbärge. Om han ber om pengar är han en falsk profet.
7. Ni skall inte pröva eller granska någon profet som talar i anden; ty varje synd skall bli förlåten, men denna synd skall inte bli förlåten.
8. Men alla som talar i ande är inte profeter, utan endast den som lever efter Herrens ord. Alltså skall den falske profeten och den sanne profeten kännas igen på sitt uppträdande.
9. En sann profet som ber om ett mål mat i anden äter inte av det; om han gör det är han en falsk profet.
- 10 Och om en profet undervisar sanningen, men inte gör vad han lär, är han en falsk profet;
11. Men om en profet, som prövats och befunnits äkta, lever församlingens mysterium i världen men inte lär andra att göra allt det han själv gör, skall ni inte döma honom; han har sin dom inför Gud, ty så gjorde även gamla tiders profeter.

12. Och om någon säger i anden: Ge mig pengar eller något annat, skall ni inte lyssna till honom. Men om han ber om pengar å andras vägnar, som är i behov, så må ingen döma honom.

Kapitel 12

1. Må alla som kommer i Herrens namn bli mottagna, och när ni har provat honom skall ni känna honom; ty ni vet vad som är rätt och fel.
2. Om den som kommer är en vägförare, bistå honom så långt ni kan, men han skall inte stanna hos er mer än två dagar, eller tre om det är nödvändigt.
3. Och om han önskar stanna kvar bland er och han har ett yrke, låt honom då arbeta för sin mat.
4. Men om han inte har något yrke, ordna då efter ert eget omdöme hur han skall leva som kristen bland er, men inte utan att arbeta.
5. Och om han inte är villig att göra detta, så är han en som utnyttjar Kristus för egen vinning. Akta er för sådana.

Kapitel 13

1. Men varje sann profet som önskar stanna kvar bland er är värd sin mat.
2. Likaså är en sann lärare, liksom arbetaren, värd sin mat.
3. Därför skall du ta förstlingen av det som kommer från vinpressen och loggolvet, av dina oxar och dina får, och ge det som förstling till profeterna, ty de är era överstepräster.
4. Men om ni inte har någon profet, ge det då till de fattiga.
5. Om du bakar bröd, ta då förstlingen och ge i enlighet med budet.
6. Likaså när du öppnar ett krus med vin eller olja, ta förstlingen och ge den till profeterna.
7. Ta också förstlingen av pengar och kläder och av alla dina ägodelar, efter vad som synes dig bäst, och ge i enlighet med budet.

Kapitel 14

1. På Herrens egen dag skall ni komma samman, bryta bröd och hålla tacksägelse sedan ni först bekänt era överträdelse så att ert offer är rent.
2. Och låt inte någon som har något emot sin broder delta i ert möte förrän de försonats, så att inte ert offer blir vanhelgat.
3. Ty det var om detta Herren talade: ”På varje plats och vid varje tid, ge mig ett rent offer, ty jag är en stor Konung, säger Herren, och mitt namn är underbart bland folken.”

Kapitel 15

1. Utse därför åt er själva församlingsföreståndare och diakoner som är värdiga Herren, ödmjuka män som inte älskar pengar och som är ärliga och beprövade. De utför också profeters och lärares uppgifter för er.
2. Därför skall ni inte missakta dem. De är värda samma aktning bland er som profeterna och lärarna.
3. Tillrättavisa varandra, men inte i vrede utan fridsamt, så som ni finner det sagt i evangeliet. Låt inte någon tala med den som handlat orätt mot sin nästa, och låt inte heller honom höra ett ord från er förrän han ångrar sig.
4. Men beträffande era böner och allmosor och alla era handlingar skall ni göra så som ni finner det sagt i vår Herres evangelium.

Kapitel 16

1. Vaka över ert liv; låt inte era lampor släckas eller era kläder vara ouppfästa, utan var redo, ty ni vet inte vid vilken timme vår Herre kommer.
2. Och samlas ofta för att söka det som är nyttigt för era själar; ty all den tid ni varit troende skall inte vara till något nytta för er om ni inte håller ut till änden.
3. Ty i de sista dagarna skall de falska profeterna och villolärarna mångfaldigas, och fåren skall förvandlas till vargar, och kärlek skall förvandlas till hat.
4. Och när laglösheten ökar skall de hata varandra och förfölja och förråda varandra. Och sedan skall han som bedrager världen framträda som en Guds son och göra tecken och under, och jorden skall lämnas över i hans händer; och han skall göra avskyvärda ting, värre än något ont som gjorts sedan världens begynnelse.
5. Då skall människans verk prövas i eld och många skall falla och förgås; men de som förblir fasta i sin tro skall bli räddade av den som var förbannad.
6. Då skall sanningens tecken uppenbara sig. Det första tecknet är att himlen öppnar sig. Det andra tecknet är basunens ljud. Och så det tredje, att de döda står upp.
7. Men inte alla, utan så som det är sagt: ”Herren skall komma och alla hans heliga med honom.”
8. Då skall världen se Herren komma på himmelens moln.

Översättning: Thor-Leif Strindberg